

Ngā kaiako me ngā tumuaki: Ngā pātai mā ngā kaitāpae mō te marohitanga ki te whakakapi i te NCEA.

Reo Māori

Kei tēnei puka te rārangi katoa o ngā pātai mā ngā kaiako me ngā tumuaki e tuku whakaaro ana mō te puka matapaki a Te Tāhuhu o te Mātauranga: He marohitanga ki te whakakapi i te NCEA.

Mō te tokomaha, ko te huarahi māmā ki te tuku kōrero whakahoki mō ngā marohitanga mā te tomokanga tuku tāpaetanga tuihono. Engari, kei roto i tēnei puka **te rārangi matua o ngā pātai** mā ngā kaiako me ngā tumuaki e hiahia ana ki te tuku i ā rātou whakautu mā te pōhi, te īmēra rānei.

Mēnā ehara koe i te kaiako, i te tumuaki rānei, tirohia te paetukutuku a Te Tāhuhu mō te rārangi pātai e tika ana mōu.

Ka taea te tuku i ngā tono tuihono ki kōnei: <https://www.education.govt.nz/consultation-ncea>

Ka whakahaeretia te rangahau i te taha o Allen + Clarke, he pakihi mātanga kaupapahere tūmatanui motuhake i kirimanatia e Te Tāhuhu ki te tautoko i te tātaritanga o ngā whakautu. Ko te takitahi anake e whai wāhi ana ki te tātaritanga o ngā tāpaetanga ka āhei atu ki ngā whakautu me ngā mōhiohia whaiaro.

Te whakamahi i tēnei tuhinga:

Mēnā kāore anō kia oti i a koe, e akiaki ana mātou kia pānuitia ngā kōrero mō ngā marohitanga a te Kāwanatanga i mua o te tuku i ō kōrero whakahoki. Pānuitia ngā kōrero mō ngā marohitanga ki konei: <https://www.education.govt.nz/consultation-ncea>

Kia rite mai koe ki te whakautu i ngā pātai mō ngā marohitanga:

- Whakautua ngā pātai **katoa** i te wāhanga hangapori e hāngai ana ki a koe.
- Ka kōwhiri pea koe ki te whakautu i ētahi, i te katoa rānei o ngā pātai kei ngā wāhanga 1-3. Ka whakatakotoria ai ēnei pātai ki te raupapa ōrite ki ō ngā kiko o te puka matapaki.

Mā te whakautu i ngā pātai maha e āwhina i Te Tāhuhu ki te whakarato tohutohu whai mōhio ki te Minita mō ia o ngā marohitanga i mua o ngā whakataunga a te Rūnanga Minita.

Ka taea te Īmēra i ō whakautu ki nceaconsultation@education.govt.nz, te pōhi rānei ki:

Education Consultation

Ministry of Education
PO Box 1666
Wellington 6140
New Zealand

Ka kati ngā whiriwhiri kōrero tūmatanui ā te **5pm, Mane 15 o Hepetema 2025** (NZST).

He mōhiohio mō te matatapu

Ka noho matatapu ō taipitopito whaiaro, e kore e tāia, e whakaputaina whānui rānei, ā, ka whakamahia anake mō ngā take tātari.

Ka tīkina hāngai pea e te Tāhuhu āu kōrero, engari e kore ēnei kōrero e honoa ki tētahi tangata kotahi, rōpū rānei, ā, e kore Te Tāhuhu e whakamahi i ngā urupare e mau ana he mōhiohio whaiaro.

Ahako te wā, ka āhei koe ki te whakapā atu ki Te Tāhuhu o te Mātauranga, ki a Allen + Clarke rānei mō ētahi atu mōhiohio mō ō taipitopito whaiaro ka whakamahia i te wā o te tātari, ki te tono rānei kia tangohia tō tāpaetanga, kia mukua rānei ō raraunga tāpae. Tēnā Īmēra ki nceaconsultation@education.govt.nz whakapā rānei ki a Dr Bo Ning ki bning@allenandclarke.com mō tēnei mahi.

Ka taea te pānui i ētahi atu kōrero o te tikanga o tā mātou kōhi i ngā mōhiohio whaiaro, me te whakamahinga ki tā mātou paetukutuku: <https://www.education.govt.nz/legal-and-privacy>

Ngā pātai hangapori

Whakakīhia ngā pātai hangapori katoa i mua o te whakautu i ngā pātai mō ngā marohitanga.

Ka noho matatapu ō taipitopito whaiaro, ā, ka whakamahia anake mō ngā take tātari.
E kore e tāia ō taipitopito whaiaro, e kore rānei e whakaputaina tūmatanuitia.

Whakaūngia tō kaingākau ki ngā panoni NCEA.

Me kōwhiri koe i tētahi whiringa anake mai i ēnei:

Kaiako, tumuaki rānei ('ngā
kaiwhakaako')

☐

Mātua/kaitiaki, whānau,
ākongā rānei

☐

Kaitukumahi
(tētahi nō
tētahi ahumahi rānei)

☐

Me whakautu ANAKE ngā pātai e toe ana mēnā koe i kōwhiri i te whiringa o te 'kaiako, tumuaki rānei. Mēnā koe i kōwhiri i tētahi atu wāhanga, toro atu ki te paetukutuku a Te Tāhuhu mō te huinga o ngā pātai e tika ana mōu.

Ko ngā pātai e toe ana, ka āwhina i a mātou kia mārama ki te rerekētanga pea o ngā whakahoki kōrero i runga anō i ngā horopaki rerekē o te mātauranga me te whakaako.

Ko ēhea o ēnei e whai ake nei e whakaata pai ake ana i tō kaingākau ki ngā panoni NCEA? (Tohua ngā mea katoa e hāngai ana).

Kaiako

☐

Kaiwhakahaere kura (hei tauira,
te tumuaki)

☐

Tētahi atu
(tautuhia
mai)

☐

Kei tēhea kura koe e mahi ana? Mēnā kāore koe i te kura, me tuhi i te N/A.

Ingoa kura: _____

Kei hea tō kura? Me whakauru te tāone, te rohe rānei, me te waehere pōhi.
Mēnā kāore koe i te kura, me tuhi i te N/A.

Te wāhi: _____

Mā ngā **KAIKO** anake tēnei pātai: He aha tō (ō) kaupapa whakaako? (Tohua ngā mea katoa e hāngai ana).

Te Reo Ingarihi	Mahi toi (hei tauira, puoro, whakaari)	Hauora me te Akoranga Koiri	Ako Reo	Pāngarau me te Tauanga	Pūtaiao	Ngā Tikanga ā-lwi
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hangarau	Te Marautanga o Aotearoa (mā ngā kura reo Māori)	Whakaako marau kura tuatahi (i.e., ahu whānui)	Tētahi atu (me whakamārama)			
☐	☐	☐	☐			

Kua hia tō roa i roto i te rāngai mātauranga? **Kōwhiria tētahi o ēnei:**

He kaiako whakangungu hou	Atu ki te 5 tau	6 ki te 10 tau	11 tau neke atu	Tētahi atu (me whakamārama)
☐	☐	☐	☐	

E hiahia ana tēnei pātai e whai ake nei ki te hāpono i tō tono.
E KORE ēnei mōhiohio e tiria ki ētahi atu, ā, ka whakamahia anake ki te hāpono i tō tono me
te whakapā atu rānei/hoki ki a koe mō ētahi whakamārama ki te hiahia.
Ki te hiahia koe i ētahi atu mōhiohio mō te whakamahinga o ō taipitopito whaiaro i roto i ngā
tātari, tēnā whakapā mai ki nceaconsultation@education.govt.nz

Homai ō taipitopito whakapā.

Ingoa: _____

Īmēra: _____

Mā te whakautu i te maha o ngā pātai e taea ana e koe hei āwhina i Te Tāhuhu kia mārama ake ki ō whakaaro mō ngā marohitanga, ā, kia whai mōhio hoki ētahi atu mahi me ngā tohutohu ki te Kāwanatanga.

Wāhanga 1: Te tikanga o te panoni

I whakaurua mai te NCEA hei tohu ā-motu kura tuakana i poua ki ngā paerewa, otirā he raungāwari, he kauawhi hoki. Ka tāpae i te arawātea whānui o te aromatawai, tae atu ki ērā e ahu ana ki ngā huarahi ahumahi pēnei i te mahi ahumahi, te manaaki tangata me te mahi tāpoi. I raro i te NCEA, ka aromatawaihia ngā ākonga ki ngā paerewa ka whakaata i ngā huinga o ngā pūkenga me ngā mōhiotanga matua i ngā wāhanga whai hononga. Kua tau te uara o ngā whiwhinga o ēnei paerewa, ka kohia haeretia e ngā ākonga puta noa i te tau. E whiwhi ai te NCEA, me whiwhi ngā ākonga i te 80 whiwhinga puta noa i ngā paerewa, tae atu ki ngā whiwhinga 20 i ngā paerewa tautokorua.

Engari nā te raungāwari o te NCEA kua hua ake ētahi rara pokerehū. Tērā ētahi ture mō ngā paerewa me mātua tutuki i roto i te kaupapa, puta noa rānei i ngā kaupae NCEA 1, 2, me te 3. Ko te hua, kua riro ko ngā paerewa kē e kōkiri ana i ngā mea e whakaakoria ana ki ngā akomanga, kua ko te marautanga e kōkiri ana i ngā mahi whakaako. Kua whai wāhi tēnei ki ngā take pēnei i te 'kaute whiwhinga', i te wā ka maunu atu ngā ākonga i ngā mahi ako ina whiwhi rātou i ngā whiwhinga e tutuki ai te NCEA.

Me panoni ka tika ki te whakatau i ngā take o te NCEA, me te whakarite kei te tika te mahi o te pūnaha mā ngā ākonga, ngā whānau, ngā kaiako me ngā kaituku mahi **katoa**. Ko tā te marautanga pakari he kōkiri i ngā mahi ako, otirā me whakaata mārama ā tātou tohu ā-motu i te tutukitanga a ngā ākonga.

E hāngai ana tēnei pātai ki te whakaaro mēnā e tika ana kia kōkiritia ngā aromatawai e te marautanga.

E whakaae ana koe me aromatawai ā tātou tohu ā-motu i ngā paearu o te marautanga ā-motu?

Kōwhiria tētahi o ēnei:

Ka tino whakahē

☐

Ka āhua whakahē

☐

Ka noho taiapa

☐

Ka āhua whakaae

☐

Ka tino whakaae

☐

E hokirua ana

☐

*Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **tino whakahē** koe, ka **āhua whakahē** rānei:*

- Whakamāramatia ngā āwangawanga mō te aromatawai a ngā tohu hou e marohitia ana, atu ki te marautanga ā-motu.

Ka whai pānga tēnei pātai ki ngā mea pai mō te NCEA hei pupuritanga.

Ki ō whakaaro, he aha ngā āhuatanga o te raungāwari o te NCEA hei pupuri i roto i te hoahoa anamata o ngā tohu?

Ka hāngai tēnei pātai ki ngā take i roto i te pūnaha o te wā nei.

Kei te whakaae koe KĀORE ngā herenga NCEA o te wā nei e ine reretahi i ngā mōhiotanga, ngā pūkenga me te ritenga o ngā ākonga mō ngā mahi ako, whakangungu me te rapu mahi, ā, haere ake nei?

Kōwhiria tētahi o ēnei:

Ka tino
whakahē

☐

Ka āhua
whakahē

☐

Ka noho
taiapa

☐

Ka āhua
whakaae

☐

Ka tino
whakaae

☐

E
hokirua ana

☐

*Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **tino whakahē** koe, ka **āhua whakahē rānei**:*

- Ko ēhea ngā āhuatanga o ngā herenga NCEA o te wā nei e whakaaro ana koe ka puta he tauine reretahi o ngā mōhiotanga, ngā pūkenga me te noho rite o te ākonga?

*Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **āhua whakaae** koe, ka **tino whakaae rānei**:*

- Ko ēhea ngā āhuatanga o ngā herenga NCEA o te wā nei e whakaaro ana koe ka puta he tauine hārakiraki o ngā mōhiotanga, ngā pūkenga me te noho rite o te ākonga?
-
-
-

E whakaae ana koe me whakapai ake te pūnaha tohu kura tuakana?

Kōwhiria tētahi o ēnei:

Ka tino
whakahē

☐

Ka āhua
whakahē

☐

Ka noho
taiapa

☐

Ka āhua
whakaae

☐

Ka tino
whakaae

☐

E
hokirua ana

☐

*Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **tino whakahē** koe, ka **āhua whakahē rānei**:*

- Ka tautohu tēnei puka matapaki i ētahi raruraru o te pūnaha o te wā nei.
Ko ēhea o aua mea e whakahētia nei e koe, ā, he aha ai?

*Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **āhua whakaae** koe, ka **tino whakaae rānei**:*

- Ko ēhea wāhanga o te pūnaha tohu kura tuakana e whakaaro ana koe me whakaarotau hei whakapainga?

Ko te hiahia o te Kāwanatanga kia arorau, kia reretahi, kia hāpono hoki te tohu kura tuakana, tae atu ki te āheinga ki ngā kaupapa ako Mātauranga me te Whakangungu Ahumahi (VET) tītike. Ki ō whakaaro, he arawātea anō mō ngā panoni angitu me ngā tohu hou, i waho ake o ngā mea kua whakapupūhia ake i roto i te puka matapaki?

Kōwhiria tētahi o ēnei:

Ka tino
whakahē

☐

Ka āhua
whakahē

☐

Ka noho
taiapa

☐

Ka āhua
whakaae

☐

Ka tino
whakaae

☐

E
hokirua ana

☐

*Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **āhua whakaae** koe, ka **tino whakaae rānei**:*

- Whakamāramatia ētahi atu arawātea mō ngā panoni angitu kāore i kapi i roto i te puka matapaki.

Wāhanga 2: Ngā marohitanga

Marohitanga 1: Te mahi tahi ki te ahumahi ki te whakauruuru pai ake i ngā akoranga VET ki te pūnaha tohu a ngā kura tuakana

I raro i te marohitanga 1, ka whakawhanake ngā Poari Pūkenga Ahumahi (ISB) i ngā kaupapa ako Mātauranga Whakangungu Ahumahi (VET) – ka hangaia i ngā paerewa pūkenga – ka tukua ki ngā ākonga i te taha o ngā kaiwhakarato mātātoru me ngā kaituku mahi. Ka āhei ngā ISB ki te nanao atu ki ngā kaupapa me ngā paerewa, ki te whakawhanake rānei i ngā kaupapa hou mō ngā kaupapa ako VET, i runga anō i ngā hiahia ahumahi me ngā arawātea tūturu i muri i te kura.

Mā te whakatiaro i ngā kaupapa ako VET ki ngā tohu ahumahi, ka āhei ngā ākonga ki te whakatutuki i ngā tohu kura tuakana hou i te wā hoki e tīmata ana rātou ki te whai i tētahi tohu mātātoru.

Ka āta whakaurua mai ngā panoni tohu kura tuakana hou e marohitia ana, atu i te 2028 tae noa ki te 2030.

Ina titiro whānui, ka tautoko koe i te marohitanga 1? I tēnei marohitanga, ka mahitahi te kāwanatanga me te ahumahi ki te waihanga i ngā kaupapa ako Mātauranga me te Whakangungu Ahumahi (VET).

Kōwhiria tētahi o ēnei:

Kāore au e tautoko	Kāore au e tino tautoko	Ka noho taiapa	Ka tautoko au	Ka tino tautoko au	E hokirua ana
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Me whakautu anake i tēnei pātai mēnā **kāore koe e tautoko**, **kāore rānei e tino tautoko**:*

- He aha ngā āhuatanga o te marohitanga 1 e āwangawanga nei koe, ā, he aha ai? Hei tauira, he āwangawanga ōu mō tētahi āhuatanga motuhake o te marohitanga 1, mō te marohitanga katoa rānei?

*Me whakautu anake i tēnei pātai mēnā **ka tautoko koe**, **ka tino tautoko rānei koe**:*

- Ki ō whakaaro he aha ngā hua o te marohitanga 1 ki ngā mahi ako me ngā whakatutukinga o ngā ākonga?

E mārama ana te kāwanatanga me haumi rātou hei whakarite i te angitu o ngā akoranga VET. I tua atu o te taha pūtea, he hiraunga whaitikanga, ā-whakahaere anō rānei e tika ana kia whai whakaarotia mā ngā kura, e angitu ai te tuku i ngā kaupapa ako VET?

Marohitanga 2: Te Tohu Tūāpapa me ngā tohu kura tuakana hou

I raro i te marohitanga 2, ka whakaurua mai he Tohu Tūāpapa hou ki te whakakapi i te tautokorua NCEA o te wā me te Kaupae 1 o te NCEA. Ko tā te Tohu nei he whakawhiwhi i te literacy me te maths, i te reo matatini me te pāngarau rānei, hei āwhina i ngā ākonga ki te whakapiki me te whakaatu i ngā pūkenga tūāpapa pakari.

Ka whakakapihia ngā Kaupae 2 me te 3 o te NCEA ki te New Zealand Certificate of Education (mō te Tau 12) me te New Zealand Advanced Certificate of Education (mō te Tau 13).

Ka whakaiti ēnei panoni i te maha o ngā tau aromatawai pānga tāpua, mai i te toru ki te rua, e āhei ai ngā ākonga Tau 11 ki te ruku hōhonu ki ngā pūkenga me te mātauranga tūāpapa, me te whakanui ake i te wā i roto i te akomanga mā ngā ākonga.

Ka āta whakaurua mai ngā panoni tohu kura tuakana hou e marohitia ana, i waenga i te 2028 me te 2030.

E whakaae ana koe he huarahi pai te whakakapi i te NCEA Kaupae 1 ki tētahi Tohu Tūāpapa i te pāngarau me te reo matatini ki te whakarite i ngā ākonga ki ngā pūkenga taketake e tika ana kia angitu te whai wāhi ki ngā mahi ako i ngā Tau 12 me te 13?

Tēnā kōwhiria tētahi o ēnei:

Ka tino
whakahē

☐

Ka āhua
whakahē

☐

Ka noho
taiapa

☐

Ka āhua
whakaae

☐

Ka tino
whakaae

☐

E
hokirua ana

☐

Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **tino whakahē** koe, ka **āhua whakahē rānei**:

- Whakamāramatia ō āwangawanga mō te āhei o te Tohu Tūāpapa ki te whakarite i ngā ākonga ki te ako i ngā Tau 12 me te 13. Hei tauira, mēnā koe e whakaaro ana ki ētahi atu huarahi pai ake e tutuki ai tēnei.

Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **āhua whakaae** koe, ka **tino whakaae rānei**:

- Whakamāramatia ngā hua, ki ō whakaaro, o te Tohu Tūāpapa ki te tautoko i ngā ākonga ki te whakariterite mō te ako i ngā Tau 12 me te 13.
-
-
-

E whakaaro ana koe ki ētahi atu wāhanga ako, whakatutukinga rānei e tika ana kia whai whakaarotia ki roto i te Tohu Tūāpapa? Hei tauira, me whakaū he taumata o te taetae o ngā ākonga ki te kura? Whakamāramatia ēnei wāhanga o te ako, te whakatutukinga rānei.

Ka oti i te nuinga o ngā ākonga te New Zealand Certificate of Education i te Tau 12. Ka whakaae anō koe he mea hirahira kia whai whakaaro te Kāwanatanga ki ngā huarahi ki te whakarite kia maha ake ngā ākonga ka noho ki te kura kia tae rānō ki te mutunga o te Tau 12?

Kōwhiria tētahi o ēnei:

Ka tino
whakahē

☐

Ka āhua
whakahē

☐

Ka noho
taiapa

☐

Ka āhua
whakaae

☐

Ka tino
whakaae

☐

E
hokirua ana

☐

*Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **tino whakahē** koe, ka **āhua whakahē** rānei:*

- He aha ō āwangawanga mō te whai whakaaro o te Kāwanatanga ki te whakarite kia maha ake ngā ākonga ka noho ki te kura kia tae rānō ki te mutunga o te Tau 12?

*Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **āhua whakaae** koe, ka **tino whakaae** rānei:*

- Me pēhea tā mātou whakarite kia noho tonu ngā ākonga ki te kura tae rānō ki te mutunga o te Tau 12, ā, kia whai tūponotanga pai ake o te whakatutuki i tētahi tohu whaitake?
-
-
-
-

Marohitanga 3: Te nuku i te aronga ki tētahi ara ako rangaranga, ara ako ā-kaupapa ako hoki

I raro i te marohitanga 3, ka aro ngā ākonga ki ngā mahi ako me ngā whakatutukinga puta noa i te kaupapa ako whānui, kaua ki ngā paerewa takitahi. Me kuhu hoki ngā ākonga ki ngā kaupapa ako e rima, tae atu ki te Ingarihi me te Mathematics, Te Reo Rangatira me te Pāngarau rānei i te Tau 11.

I roto o ia kaupapa ako, ka reretahi te māka i ngā aromatawai rāwaho, rāroto hoki, ā, ka

whakahiatotia ki tētahi tohu kounga ahuwhānui, me te piro, atu ki te 100.

Mā tēnei panoni e whakaiti i te mōrearea o te whakaiti noa a ngā ākonga i ō rātou kōwhiringa i muri i te kura, hei tauira, ki te kore e whai i ngā kaupapa ako e tika ana mō te Urunga Whare Wānanga (UE). Ka whakaratoa hoki ki ngā kaituku mahi me ngā kaiwhakaako mātātoru te aroā mārama ake ki ngā mōhiotanga me ngā pūkenga o ngā ākonga.

Ka āta whakaurua mai ngā panoni tohu kura tuakana hou e marohitia ana, i waenga i te 2028 me te 2030.

Ki te titiro whānui, ka tautoko anō koe i te tikanga aromatawai e hāngai ana ki te ara ako ā-kaupapa ako i te Tau 12 me te 13?

Kōwhiria tētahi o ēnei:					
Kāore au e tautoko	Kāore au e tino tautoko	Ka noho taiapa	Ka tautoko au	Ka tino tautoko au	E hokirua ana
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Me whakautu anake i tēnei pātai mēnā **kāore koe e tautoko, kāore rānei e tino tautoko**:

- He aha ō āwangawanga ki te ara ako ā-kaupapa ako ki ngā aromatawai i te Tau 12 me te Tau 13?

Me whakautu anake i tēnei pātai mēnā **ka tautoko koe, ka tino tautoko rānei koe**:

- Ki ō whakaaro he aha ngā hua matua o te ara ako ā-kaupapa ako ki ngā aromatawai i te Tau 12 me te 13?

E whakaae ana koe he mea hirahira kia whai wāhi ngā ākonga ki te marautanga katoa (kaua ngā wāhanga noa) mō ngā kaupapa ako ahumahi me ngā kaupapa ako ahuwhānui?

Kōwhiria tētahi o ēnei:					
Ka tino whakahē	Ka āhua whakahē	Ka noho taiapa	Ka āhua whakaae	Ka tino whakaae	E hokirua ana
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā **ka tino whakahē koe, ka āhua whakahē rānei**:

- Ki ō whakaaro, he aha ngā hua o te āhei ki te whai wāhi ki ngā wāhanga o te marautanga o ngā kaupapa ako ahumahi me ngā kaupapa ako ahuwhānui?

Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā **ka āhua whakaae koe, ka tino whakaae rānei**:

- Ki ō whakaaro, he mea hirahira kia whai wāhi ngā ākonga ki te marautanga katoa mō

ngā kaupapa ako ahumahi me ngā kaupapa ako ahuwahānui?

Kei te whakaae koe me kimi e tātou he tikanga reretahi ake ki te mahi i ngā aromatawai?
Hei tauira, i waenga i ngā aromatawai rāroto, rāwaho hoki.

Kōwhiria tētahi o ēnei:

Ka tino
whakahē

☐

Ka āhua
whakahē

☐

Ka noho
taiapa

☐

Ka āhua
whakaae

☐

Ka tino
whakaae

☐

E
hokirua ana

☐

*Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **tino whakahē** koe, ka **āhua whakahē** rānei:*

- He aha ō āwangawanga ki te marohitanga ki te whakapiki i te reretahi o ngā tikanga aromatawai?

*Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **āhua whakaae** koe, ka **tino whakaae** rānei:*

- Me pēhea tā mātou whakarite kia nui ake te reretahi o ngā tikanga aromatawai?

Ka tautoko anō koe kia herea ētahi kaupapa ako hei wāhanga o te marautanga Tau 11?
Hei tauira, Ingarihi me te Mathematics, ko Te Reo Rangatira me te Pāngarau rānei
i ngā horopaki kura reo Māori.

Kōwhiria tētahi o ēnei:

Kāore au e
tautoko

☐

Kāore au e
tino tautoko

☐

Ka noho
taiapa

☐

Ka tautoko
au

☐

Ka tino
tautoko au

☐

E
hokirua ana

☐

*Me whakautu anake i tēnei pātai mēnā **kāore koe e tautoko**, **kāore rānei e tino tautoko**:*

- He aha ō āwangawanga kia herea ētahi kaupapa ako hei wāhanga o te marautanga i te Tau 11?

*Me whakautu anake i tēnei pātai mēnā **ka tautoko koe**, **ka tino tautoko rānei koe**:*

- Ka tautoko anō koe kia herea ētahi atu kaupapa ako hei wāhanga o te marautanga i te Tau 11, i tua atu i te Ingarihi me te Mathematics, Te Reo Rangatira me te Pāngarau rānei?

I tua atu i ngā take pūtea, ki ō whakaaro, he aha ngā rauemi me ngā tautoko whaitake hirahira ki ngā ākonga me ngā kura i te wā ka kuhu ki tētahi ara ako ā-kaupapa ako?

Marohitanga 4: Te whakapakari ake i ngā herenga whakatutuki

I raro i te marohitanga 4, ka reretahi ake, ka tōtika ake hoki te whakatutukitanga:

- Ka nui ake te reretahi o te āhua o te aromatawai i ngā kaupapa ako. Hei tauira, ka tōkeke ake te whai wāhi o ngā aromatawai rāroto, rāwaho hoki ki ngā tohu kounga o ngā ākonga.
- Ko ngā kupu pēnei i te 'Kairangi' me te 'Paetae' ka whakakapahia ki ngā piro atu ki te 100, me ngā tohu kounga pēnei i te A, B, me te C.
- Me whakatutuki ngā ākonga i ngā kaupapa ako e whā, rahi ake rānei, me te Tohu Tūāpapa, e whiwhi ai tētahi o ngā tohu hou.

Mā ēnei panoni e whakapoapoa i ngā ākonga ki te ako me te whai wāhi hei te roanga o te tau kura, me ō rātou kaupapa ako katoa. Hei tauira, ka whakapoapoa nūtia ngā ākonga kia whai wāhi ki ngā aromatawai rāwaho i te wā e tāpaetia ana ēnei, i te mea, ka poua ō rātou tohu kounga ā-kaupapa ako whakamutunga ki te piro pāhekoheko o ngā aromatawai katoa.

Ka tata ake te hāngai o te tikanga tohu kounga hou ki ētahi atu pūnaha māka, e mārama ake ai ngā kaiako me ngā kaituku mahi ki te taumata o ngā pūkenga me ngā mōhiotanga o ngā ākonga.

Ka āta whakaurua mai ngā panoni tohu kura tuakana hou e marohitia ana, i waenga i te 2028 me te 2030.

E whakaae ana koe he mārama noa ngā herenga whakatutuki e marohitia ana mō ngā tohu hou? Ka uru ki tēnei, me tutuki rawa i ngā ākonga tētahi tohu kounga angitu, ki ngā kaupapa ako e whā, rahi ake rānei, me te whakatutuki hoki i te Tohu Tūāpapa.

Kōwhiria tētahi o ēnei:

Ka tino whakahē	Ka āhua whakahē	Ka noho taiapa	Ka āhua whakaae	Ka tino whakaae	E hokirua ana
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **tino whakahē** koe, ka **āhua whakahē rānei**:

- He aha ngā wāhanga pōnānā o ngā herenga whakatutuki e marohitia ana?

E whakaae ano koe ka taea e te nuinga o ngā ākonga te whakatutuki i ngā kaupapa ako e whā?

Kōwhiria tētahi o ēnei:

Ka tino whakahē	Ka āhua whakahē	Ka noho taiapa	Ka āhua whakaae	Ka tino whakaae	E hokirua ana
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **tino whakahē** koe, ka **āhua whakahē rānei**:

- Whakamāramatia ō āwangawanga mō te herenga kia whā ngā kaupapa ako, me te uaua o te whakatutuki mō te nuinga o ngā ākonga.

I tua atu i te āpititanga pūtea, he aha ētahi atu panonitanga, tautoko, whakamaurutanga rānei e hiahiatia ana ki te tautoko i ngā herenga whakatutuki kua whakapakaritia?

Wāhanga 3: Ngā hīraunga me te ara whakamua

He mea hoahoa ngā marohitanga 1-4 ki te whakatau i ngā wero matua o te pūnaha NCEA o te wā, me te whakarite kia houtupu, kia arorau hoki te New Zealand Certificate of Education me te New Zealand Advanced Certificate of Education, ā, ka tautoko i ngā ākonga ki te whakawhanake i ngā pūkenga me ngā mōhiotanga hirahira.

Engari, he nui ngā mahi hei whakatutuki ināianei, ā, tae noa ki te 2028 ki te whakarite mō ēnei panoni. Kei te tono kōrero whakahoki Te Tāhuhu o te Mātauranga ki te āwhina ki te opeope i te hoahoa whakamutunga me te whakatinanatanga. Kia kapi te wā whiriwhiri kōrero, ka āta whai whakaaro Te Tāhuhu ki ngā kōrero whakahoki i mua i te pūrongo anō ki te Rūnanga Minita.

I mua i te whakauru mai i ngā tohu, ka nui te aronga ki te whakatinanatanga kounga hei whakarite i te whiwhinga o ngā rauemi me ngā tautoko tika ki ngā kaiako, kia angitu tā rātou kawē i ngā tohu hou.

Ka āta whakaurua mai ngā panoni i waenga i te 2028 me te 2030, hei whakarite i te nohorite pai o ngā ākonga me ngā kaiwhakaako.

E whakaae ana koe mā ngā marohitanga nei ka pai ake te tīaroaro i waenga i te marautanga me ngā aromatawai ina whakataurite ki te NCEA?

Kōwhiria tētahi o ēnei:					
Ka tino whakahē	Ka āhua whakahē	Ka noho taiapa	Ka āhua whakaae	Ka tino whakaae	E hokirua ana
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **tino whakahē** koe, ka **āhua whakahē rānei**:

- He aha ō āwangawanga ki ngā marohitanga kia nui ake te tīaroaro i waenga i te marautanga me ngā aromatawai ina whakataurite ki te NCEA?

E whakaae ana koe ka piki te houtupu me te arorau o ngā tohu ā-motu kura tuakana i ngā panonitanga e marohitia ana?

Kōwhiria tētahi o ēnei:

Ka tino
whakahē
☐

Ka āhua
whakahē
☐

Ka noho
taiapa
☐

Ka āhua
whakaae
☐

Ka tino
whakaae
☐

E
hokirua ana
☐

*Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **tino whakahē** koe, ka **āhua whakahē rānei**:*

- He aha ō āwangawanga ki ngā marohitanga ki te whakapai ake i te houtupu me te arorau o ngā tohu kura tuakana hou.

I tua atu i te āpitihanga pūtea, he aha ētahi atu panoni, rauemi rānei ka hiahiaia e koe (tō kura rānei) ki te whakaako i ngā tohu hou?

Ki te whiwhi koe i ngā rauemi hāngai, ka whakaae anō koe ka taea tēnei angawā o ngā marohitanga te whakatutuki? Kei roto i te angawā e marohitia ana te whakauru i te Tohu Tūāpapa hei te 2028, me ngā tohu kura tuakana hou e rua ā te 2029 me te 2030, mō ngā Tau 12 me te 13.

Kōwhiria tētahi o ēnei:

Ka tino
whakahē
☐

Ka āhua
whakahē
☐

Ka noho
taiapa
☐

Ka āhua
whakaae
☐

Ka tino
whakaae
☐

E
hokirua ana
☐

*Whakautua te pātai e whai ake nei mēnā ka **tino whakahē** koe, ka **āhua whakahē rānei**:*

- He aha ō āwangawanga ki te whakatutuki i te angawā kua marohitia, ā, he aha ki a koe, tētahi angawā whaitake?

He take atu anō hei whakaputa māu mō ngā marohitanga?

**Te Tāhuhu o
te Mātauranga**
Ministry of Education

**Te Kāwanatanga
o Aotearoa**
New Zealand Government